

Tarja Kurtti

Karoliina Määttä

Merja Tervo

Diakonia-ammattikorkeakoulu
Sosiaali- ja terveysalan am-
mattikorkeakoulututkinto
Sairaanhoitaja (AMK) / Sai-
raanhoitaja (AMK) -diakonissa
Opinnäytetyö 2019

**PERHEIDEN KOHTAAMINEN ARJEN AVUNTARPEEN ÄÄ-
RELLÄ LAPSIRIKAS-HANKKEESSA**

TIIVISTELMÄ

Tarja Kurtti

Karoliina Määttä

Merja Tervo

Perheiden kohtaaminen arjen avuntarpeen äärellä Lapsirikas-hankkeessa

s.33 ja 1 liite

Syksy 2019

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Terveysalan AMK -tutkinto

Sairaanhoitaja (AMK) / Sairaanhoitaja (AMK) -diakonissa

Opinnäytetyö tehtiin Lapsirikas-hankkeelle. Opinnäytetyön tarkoitus oli kuvailla perheiden kokemuksia kohtaamisesta ja selvittää mitä apua perheet olivat toivoneet saavansa Lapsirikas-hankkeelta. Opinnäytetyö tehtiin laadullisen tutkimuksen menetelmin ja opinnäytetyön tavoitteena oli kehittää perheiden terveyttä.

Tulosten mukaan perheet olivat tulleet kuulluksi ja heidät oli kohdattu hyväksyvästi ja kunnioittavasti. Kotiin tarjottu konkreettinen käytännön apu oli vastannut perheiden toiveita. Perheet olivat toivoneet ensisijaisesti lastenhoitoapua ja lasten huomioimista. Toissijaisena toiveena oli kodintöissä avustaminen.

Jatkossa olisi mielenkiintoista selvittää miten Lapsirikas-hankkeessa työskentelevät opiskelijat ja vapaaehtoiset kokevat perheiden kohtaamiset.

Asiasanat: kohtaaminen, avuntarve, perhetyö

ABSTRACT

Tarja Kurtti

Karoliina Määttä

Merja Tervo

Meeting families needing everyday help in the project Lapsirikas

33 pages, 1 appendix

Autumn 2019

Diaconia University of Applied Sciences

Bachelor`s Degree in Health Care

Bachelor`s Degree in Health Care, Diaconal Nursing

Registered Nurse

The thesis was made in the project Lapsirikas. The purpose was to describe the encountering of families and to clarify what kind of help the families had hoped for from the project. The thesis was done with the methods of the qualitative study and the objective was to develop the health of families. According to the results, the families had been listened to and they had been encountered approvingly and respectfully. The concrete practical help that was offered directly to home had corresponded with the wishes of the families. The families had primarily wished for help in children`s care and for paying attention to the children. The secondary wish was assisting in home work. In the future it would be interesting to clarify how the students and volunteers who work in Lapsirikas experience the encountering of families.

Keywords: encountering, need for help, family work

Sisällysluettelo

1 JOHDANTO	5
2 LAPSIRIKKAAN PERHEEN KOHTAAMINEN.....	6
3 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS, TEHTÄVÄ JA TAVOITE.....	12
4 OPINNÄYTETYÖN KULKU.....	13
4.1 Opinnäytetyön menetelmän valinta.....	13
4.2 Aineiston keruu	13
4.3 Aineiston analyysi.....	15
5 OPINNÄYTETYÖN TULOKSET	17
5.2 Perheiden toiveet Lapsirikashankkeelle	19
5.3 Avun merkitys perheille	21
6 POHDINTA	24
6.1 Opinnäytetyön eettisyys	26
6.2 Opinnäytetyön luotettavuus.....	27
LÄHTEET	29
LIITE 1. Haastattelukaavake	32

1 JOHDANTO

Muutama vuosikymmen sitten alas ajettu lapsiperheiden oikeus kotiapuun ilman lastensuojelun asiakkuutta on taas nousemassa pintaan. Yksi matalalla kynnyksellä apua tarjoava taho on Lapsirikas-hanke, jonka kautta perehdyimme lapsiperheiden kokemuksiin, kuinka heidät on kohdattu avunpyynnön yhteydessä.

Auta Lasta ry:n Lapsirikas-hanke on järjestöjen tukema vuonna 2016 perustettu ja lapsiperheille suunnattu hanke, jonka tarkoituksena on tarjota matalalla kynnyksellä apua lapsiperheiden arkeen. Hanke oli alun perin kolmivuotinen, mutta sai myönteisen rahoituksen myös vuodelle 2019. Hanketta rahoittaa STEA. Hanke toimii tällä hetkellä Oulun ja Raahen seutukuntien alueella ja on tavoittanut kolmen vuoden aikana yli 700 perhettä. Hankkeen tarjoama apu on ilmaista ja sen tarjoamia auttamisen eri muotoja ovat esimerkiksi kotimiesapu, ruuanlaitto- ja leivonta-apu, pienimuotoinen kotityöapu, kaveri- ja ystävätoiminta, pienet kodin korjaustyöt sekä kaikenlainen sellainen arjen apu, jolle löytyy tekijä ja vastaanottaja. Perheissä toimivat vapaaehtoiset auttajat, työllistetyt, opiskelijat sekä oppisopimussuhteessa olevat henkilöt, jotka saavat perehdytyksen tehtäväänsä (Lapsirikas).

Olemme olleet mukana Lapsirikas-hankkeessa vuoden 2018 aikana, jolloin suoritimme osan sairaanhoitajaopintojemme lastenhoitotyön harjoittelusta hankkeessa. Saimme arvokasta kokemusta ja tietoa perheiden arjesta ja avuntarpeesta.

Tämän opinnäytetyön tarkoitus oli kuvailla perheiden kokemuksia Lapsirikas-hankkeesta ja opinnäytetyön tavoite oli kehittää perheiden terveyttä.

2 LAPSIRIKKAAN PERHEEN KOHTAAMINEN

Perinteisesti perhettä määriteltessä on ajateltu perheeseen kuuluvan äiti, isä sekä lapset. Ydinperheenä puhutellaan perhettä, jossa ovat äiti, isä ja heidän biologiset lapsensa. Perheeksi kutsutaan myös monenlaisia muunlaisia kokoonpanoja (Åstedt-Kurki ym. 2008, 11). Perheen määrittelyminen, varsinkaan nykypäivänä, ei ole niin helppoa. Perinteisen ydinperheen rinnalla on useita erilaisia perhemuotoja. Tilastokeskuksen mukaan perheen muodostavat yhdessä asuvat avio- tai avoliitossa olevat tai parisuhteensa rekisteröineet henkilöt ja heidän lapsensa, jompikumpi vanhemmista lapsineen sekä avio- ja avopuolisot sekä parisuhteensa rekisteröineet henkilöt, joilla ei ole lapsia (Tilastokeskus). Yhdessä asuminen ei aina välttämättä ole riittävä määrittely perheelle, vaan yksin asujan perhe voi asua jossain toisaalla ja he tuntevat ja määrittelevät silti itsensä perheeksi. (Åstedt-Kurki ym. 2008,13.)

Arkea pidetään rutiininomaisena toistona ja usein siihen liitetään tylsyys ja yllätyksettömyys. Kuitenkin, jos jotain ylimääräistä ja poikkeavaa tapahtuu, kaipaavat ihmiset yleensä silloin arjen turvallisuutta. Rutiinit ovat taustalla ikään kuin organisoimassa päiväämme ja ne helpottavat myös päätöksentekoamme. Pitkällä tähtäimellä ne tuovat myös luotettavuutta elämään ja auttavat noudattamaan aikatauluja. (Heinonen, 2012.)

Lapsiperheen arki on usein kiireistä ja jatkuvaa tasapainottelua lasten, työn, kodin ja vapaa-ajan välillä. Nykyajan vanhemmuus on vaativaa moninaisten odotusten ja kiristyvän kilpailun yhteiskunnassa. Media antaa jatkuvasti kiilloteltua kuvaa täydellisistä vanhemmista, onnellisesta arjesta ja siististä kodista, mikä aiheuttaa vanhemmille lisää stressiä (Rannisto 2018).

Lasten kanssa aikuiset joutuvat vääjäämättä uhraamaan omia menojaan, eikä parisuhteelle jää aina riittävästi aikaa. Arki on taiteilua, tasapainottelua ja vanhemmuus lapsiperheessä on kokopäiväistä ja elinikäistä työtä, joka on kuitenkin

parhaimmillaan täynnä rakkautta ja tunteiden kirjoa. Vanhempien ei tule kuitenkaan unohtaa itseään arjen ja rutiinien keskellä, vaan heidän tulee varata aikaa myös itselleen, jolloin saa luvan unohtaa arjen kiireet. Lapset voivat hyvin, kun vanhemmat voivat hyvin. Lapsi seuraa arjessa vanhempien esimerkkiä ja oppii itseään arvostavilta vanhemmilta mallin myös itselleen. (Ollikainen & Sauvolainen 2012, 16)

Lapsiperheen arjessa tapahtuu jatkuvasti muutoksia. Arki on työlästä ja monen asian yhteensovittamista. Yhteiskunnalliset rakenteet vaikuttavat arjen sujuvuuteen ja sitä kautta perheen hyvinvointiin. Arjen jaksamiseen vaikuttavia asioita on monia, kuten perheen voimavarat ja arvot (Ollikainen & Sauvolainen 2012, 5-7). Perheiden voimavaroihin lukeutuvat esimerkiksi vanhempien koulutus, hyvä taloudellinen tilanne, läheiset ihmissuhteet sekä muiden ihmisten ja tahojen tarjoama sosiaalinen tuki. Maahanmuuttajilla tämä on vielä hankalampaa, kuin suomalaisilla. Erityisesti heillä, joilla ei vielä ole suomenkielentaitoa ja taloudellinen tilanne huono. Lapsiperheille täytyy miettiä hyödyllisiä järjestelyjä hyvinvoinnin kannalta (Prilleltensky 2007, 233-234). Vanhempien omilla voimavaroilla, kuten esimerkiksi hyvällä itsetunnolla ja vastuun ottamisella on suuri merkitys koko perheen hyvinvointiin (Laaksonen 2010, 17). Vanhempien pitkään jatkuneella ylikuormitustilalla ja uupumisella voi olla psyykkisiä ja fyysisiä vaikutuksia, jotka näkyvät lapsissa asti. Itsemääräämisoikeuden ja omanarvontunnon säilyttäminen sekä kokemukset vapaudesta sekä valinnan ja vaikuttamisen mahdollisuudesta lisäävät hyvinvointia perheessä. Lisäksi läheiset ihmissuhteet ja kuuluminen yhteisöön, jossa voi kokea luottamusta luovat ihmisille hyvinvointia. Ulkopuolisuuden kokeminen tuo helposti häpeän ja syrjäytymisen tunteita (Kokki 2013, 24-28).

Useimmilla perheillä arki on onnellista ja kokonaisuus toimii, mutta usein perheiden muuttuvat tilanteet kuormittavat arkea, jolloin perheet tarvitsevat ulkopuolista apua (Ollikainen & Sauvolainen 2012, 5-7). Esimerkiksi lapsen syntymän tai sosiaalisen tuen puutteen vuoksi perheeltä voi puuttua voimavaroja, tällöin perheen haavoittuvuus lisääntyy. (Laaksonen 2010,17)

Kohtaaminen herättää monenlaisia ajatuksia. Ensikohtaamisessa ihmiselle tulee kohtaamastaan henkilöstä ensivaikutelma, vaikka ei ole vielä tervehditty. Suomalaiseen kohtaamisen kulttuuriin kuuluu tervehtiä kättelemällä. Kättely antaa erilaisia tervehtimiskokemuksia. Kättelemisestä saattaa välittyä lämpö, karheus, kovuus, napakkuus, velttous ja niin edelleen. Kohtaamisessa katsekontaktin välityksellä syntyy vuorovaikutusta ja läsnäoloa (Gothoni, 2012).

Kanssakäymisen taidot opitaan jo varhaislapsuudessa, tätä kuitenkin tapahtuu koko elämän ajan. Vastasyntyneen ja äidin kasvot sekä katse ovat maailman tärkein katse. Siinä luodaan ensimmäinen yhteys lapsen ja maailman välille. Tässä kohtaamisessa kasvoista kasvoihin katsominen on edellytys ehyen elämän alulle. Silmien välityksellä katseella on lapsesta saakka merkillinen voima, siinä syntyy vuorovaikutus ja yhteenkuuluvuus (Gothoni 2012).

Aito kohtaaminen on kuuntelua, kiinnostumista kuulemastaan ja vuorovaikutusta. Kohtaaminen on osa vuorovaikutusta, joskus vuorovaikutus on parantavaa ja terapeutista, kun taas toisinaan se voi olla väsyttävää, puuduttavaa ja raskasta (Dunderfelt 2016). Jokaisella meillä on omanlainen tapa olla vuorovaikutuksessa. Asenne on tärkein osa, mikä vuorovaikutuksessa vaikuttaa, eivät niinkään yksittäiset sanat tai teot. Jokainen vuorovaikutustilanne ja kohtaaminen on omanlainen tilanne, riippuen osapuolista, jotka siinä vaikuttavat (Mönkkönen 2018,17-19).

Sairaanhoitajan työssä eettiset periaatteet ohjaavat osaltaan kohtaamisia asiakkaiden kanssa. Ammatilliseen vuorovaikutukseen kuuluu näiden arvojen sisäistäminen ja näkyminen vuorovaikutustilanteissa (Mönkkönen 2018). Diakoniatyössä huomioidaan, että asiakas tuntee tulevansa kohdatuksi, silloinkin kun konkreettista apua ei ole annettavissa, vaan mahdollisuudeksi auttaa jää vain rinnalla kulkeminen ja toivon antaminen. Diakoniatyön yksi tavoitteista on juuri välittää toivoa, joka nousee kristillisyydestä (Helin ym. 2010, 42). Toivo luo positiivisuutta ja uskoa tulevaisuuteen. Toivo on elämän perusvoima, se synnyttää uskon omaan itseensä ja selviytymiseen (Kiviniemi ym. 2014). Kohtaamisessa toimiva ja luottamuksellinen vuorovaikutussuhde syntyy kuunnellen ja aidosti kohdaten. Läsnäolo välittää kunnioitusta, ihmisarvoa ja tasa-arvoa. Ihmisen kohtaaminen ja ihmisyyden näkeminen ongelmien ja asiakirjojen takaa on diakoniatyön

erityinen vahvuus. Diakoniatyössä kohtaaminen on laaja-alaista, siinä voi tulla ilmi arkoja ja henkilökohtaisia asioita esille, joten diakoniatyöntekijältä odotetaan sensitiivisyyttä. Diakoniatyössä ei ole kirjausjärjestelmää kuten sosiaali- ja terveysalalla, joten se edesauttaa, sitä ettei ennakkoluuloja kerkeä syntymään ennen kohtaamista. Ensikohtaamisissa on hyvin tärkeää ennakkoluulottomuus ja aitous. Monesti vastaanotolle tulee sellainen henkilö, kenestä ei ole etukäteen tietoa. Diakoniatyöntekijä pyrkii kokonaisvalaiseen ja yksilölliseen kohtamiseen, jossa elämäntilannetta tarkastellaan kokonaisuutena. Diakoniatyössä hengellisyys ei ole itsetarkoitus, vaan se otetaan puheeksi vain asiakkaan halutessa (Helin ym. 2010, 69-75).

Tony Dunderfeltin (2016) mukaan vuorovaikutuksessa ja kohtamisessa vaikuttaa viisi ulottuvuutta, jotka luovat kokonaiskuvan ihmisten välille. Ensimmäinen on puheella viestiminen, joka on tärkeä osa vuorovaikutuksessa. Puheen avulla pystymme sanallisesti kuvailemaan asiamme, jonka haluamme välittää toiselle. Puheen avulla voimme kommunikoida myös sanattomasti, sillä äänensävyllä ja painolla on oleellinen rooli. Puhetapa ja äänensävyt ovat osa fyysistä viestintää, kuin myös kosketus ja muu mikä tapahtuu fyysisen kehon keinoin. Muutkin ulottuvuudet ovat sanatonta viestintää. Osa vuorovaikutuksesta on intuitiivista viestintää, jonka avulla luemme toisen tuntemuksia ja pieniä vivahteita. Intuitiivinen viestintä kuvaa henkistä yhteyttä. Neljäntenä mainitaan tunneviestintä, joka on melko tiedostamatonta viestintää ja läheisessä yhteydessä intuitiivisen viestinnän kanssa. Sen avulla viestitään ilmapiiriä ja erilaisia olotiloja, kuten jännitystä tai iloa toistemme välillä. Viimeisenä sanattoman viestinnän kanavana Dunderfelt kirjoittaa voimien viestinnän, joka tarkoittaa niin sanotusti energioiden kohtaamisesta. Dunderfelt nimeää sen ihmisten välisten voimien viestinnäksi. (Dunderfelt, 2016)

Hyvä kohtaaminen on kunnioittavaa, kuuntelevaa ja hyväksyvää läsnäoloa, parhaimmillaan se on ihmisten välistä dialogia. Kohtaaminen on läsnä olevaa vuorovaikutusta, jossa kehon kieli kertoo paljon kohtaamisen luonteesta (Aktan-Colan 2017; Pelo 2015). Kohtaaminen on pysähtymistä, yhdessä kulkemista vuorovaikutuksessa, jolloin luottamus ja vuorovaikutus ovat läpivievä ja kantava elementti (Kiviniemi ym. 2014; Mattila 2007).

Kohtaaminen on parhaimmillaan silloin, kun ihmisten elämänpiirit saavuttavat kosketuspinnat keskenään. Tähän tarvitaan läsnäoloa, jakamista ja toisen ihmisen vakavasti ottamista, johon tarvitaan persoonallisuuden arvostamista, että voidaan ottaa toinen ihminen vakavasti. Aidolla läsnäololla saadaan aikaan välittämistä ja luottamuksellinen ilmapiiri. Toisen ihmisen tarinan kuuleminen edellyttää luottamusta. Aito läsnäolo edellyttää heittäytymistä omaan ihmisyyteen, joka vaatii rohkeutta, mutta sillä voidaan antaa mahdollisuus toiselle ihmiselle. Kohtaamisen tekee erityisen aidoksi se, että uskaltaa katsoa itseä silmiin ja että molemmat osapuolet ovat valmiita jakamaan sekä vastaanottamaan toisten jakamat tarinat (Hyvärinen & Pekkinen 2018).

Keskustelu on avointa ja voidaan olla voimakkaasti erimieltä. Kestämme sanallisessa viestinnässä erilaisuutta sekä ristiriitaa, kun intuitiivinen yhteys on hyvä. Kun intuitiivinen yhteys pelaa toisen ihmisen kanssa, tulee siitä kevyt ja valoisa olo. Intuitiivisen viestinnän kautta välittyy luottamus, arvostus ja kunnioitus. Tässä on kyse siitä, että tunnistaa toisen ihmisen ainutlaatuisen ydinminän, hänen arvonsa ja olemassaolonsa oikeuden (Dunderfelt 2016).

Luottamus ja luotettavuus ovat kaiken inhimillisen vuorovaikutuksen tärkein osa, hoito- ja asiakassuhteissa se on edellytys hyvälle yhteistoiminnalle ja hyvälle hoidolle. Luottamus ei ole itsestäänselvyys, se rakentuu vähitellen. Luottamukseen vaikuttaa asiakkaan aikaisemmat kokemukset. Luottamuksen luomiseen kannattaa käyttää aikaa, se yleensä auttaa usein myös jatkossa. Aktiivinen osallistuminen yhteistyösuhteen syntyyn mahdollistaa sekä lisää molemminpuolista luottamuksen tunnetta. Luottamuksellisen ilmapiirin syntymistä lisää esiin nousevien asioiden pohdinta, sekä avoin ja reflektoitava keskustelu. Keskustelun pohjalta tehdyt yhteenvedot, johtopäätökset ja sopimukset ovat luottamuksen syntymisen tunnusmerkkejä (Kiviniemi ym 2014).

Luottamusta ja turvallisuutta synnyttävä tekijä on tuttuus. Keskustelun voi aloittaa tutulla asialla, esimerkiksi kuinka nätti piha asiakkaalla on tai vaikka kuinka lämmin ulkona oli tullessa. Tällöin keskustelun avaus on tutunomainen sekä konkreettinen. Myös ulkoisten tekijöiden avulla voidaan luottamusta tukea, kuten kertomalla, että on vaitiolovelvollinen (Kiviniemi ym. 2014). On selvää, että sosiaali-

ja terveysalalla työtä tekevällä on vaitiolovelvollisuus, siitä kuitenkin voi vielä mainita asiakkaalle. Luottamuksen säilyminen perustuu kunnioitukseen ja ymmärrykseen tulemisen kokemukseen (Mattila 2007).

3 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS, TEHTÄVÄ JA TAVOITE

Opinnäytetyön tarkoitus oli kuvailla perheen kokemuksia Lapsirikas- hankkeesta.

Opinnäytetyössä etsittiin vastausta seuraaviin kysymyksiin:

1. Miten perheet ovat kokeneet tullessa kohdatuiksi Lapsirikas-hankkeessa?
2. Minkälaista apua perheet ovat toivoneet saavansa hankkeelta?

Opinnäytetyön tavoite oli kehittää Lapsirikas-hankkeessa mukana olevien perheiden terveyttä.

4 OPINNÄYTETYÖN KULKU

Lapsirikas-hankkeessa haluttiin saada tietoa, miten he voisivat kehittää hanketta ja vaikuttaa kohtaamisiin. Pohjatyönä etsimme kirjallista tietoa kohtaamisesta, vuorovaikutuksesta ja sen merkityksestä. Sen jälkeen haastattelimme perheitä. Lopuksi purimme haastattelut ja teimme niistä päätelmiä ja yhteenvetoja.

4.1 Opinnäytetyön menetelmän valinta

Opinnäytetyömme on laadullinen tutkimus. Valitsimme työmme menetelmäksi laadullisen tutkimuksen, koska työn tavoitteena oli kuvata perheiden näkökulmia teemahaastattelulla. Kysyimme perheiltä esimerkiksi tuen tarpeesta ja kohtaamisesta. Laadullisen tutkimuksen valinta työmme menetelmäksi oli perusteltua, koska aineisto koostuu haastateltavien omakohtaisesta kokemuksesta sekä tarinoista. Lähtökohtana tutkimukselle on ihminen, hänen elinympäristönsä ja siitä nousevat merkitykset. Laadullisen tutkimuksen tavoitteena on ymmärtää tutkimuksen kohteena olevaa ilmiötä tutkimuksen osallistujien henkilökohtaisesta näkökulmasta. Halusimme saada perheiden omakohtaiset kokemukset selville. (Kylmä & Juvakka 2007, 16 – 26.)

Laadullisessa tutkimuksessa ei ole kovin tarpeellista työn tekemisen kannalta määrittää tiukkoja tutkimusongelman rajauksia, vaan asettaa ennemminkin työlleen tutkimustehtävä, joka on vapaampi tapa rajata tutkimusaihetta. Meillä oli kaksi tutkimuskysymystä, joihin etsimme vastausta. Tutkimusongelmat ovat yleensä mitä ja miten -kysymyksiä, mutta laadullisessa opinnäytetyössä voi käyttää muitakin kysymyssanoja sisältäviä kysymystyyppejä. Laadullista tutkimusta käytetään silloin, kun tutkimusaiheesta on vähän tai ei ollenkaan aiempaa tutkimustietoa. Asiakkaalta saatu palaute on aina arvokasta ja hyvä laadun mittari. Kohtaamisesta ei ole aikaisempaa tutkimusta tehty Lapsirikas-hankkeeseen. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006; Kylmä & Juvakka 2007, 30.)

4.2 Aineiston keruu

Opinnäytetyössä kerättävä aineisto oli laadullinen. Aineiston keruu menetelmänä käytimme teemahaastattelua. Teemahaastattelussa haastattelijalla on mietittynä valmiiksi teemoja, jotka ohjaavat keskustelua (Saari & Viinamäki 2007, 32–33). Haastattelimme hankkeessa mukana olevien perheiden vanhempia ja haastattelussa oli neljä teemaa, joihin laadittiin tarkentavia kysymyksiä. Teemoja olivat kohtaaminen, perheiden toiveet, arjen haasteet ja terveys. Haastattelurunko on opinnäytetyön liitteenä 1.

Teemahaastattelu on lomakehaastattelua väljempi muoto. Siinä valitaan muutamia avainkysymyksiä tai -aihepiirejä, joiden ympärille haastattelu rakentuu. Haastattelijan rooli on aktiivinen, edellytyksenä on aistia tilanneherkkyys ja kyky edetä tilanteen ja haastateltavan ehdoilla. Haastattelijan tulee varmistaa, että kaikki etukäteen päätetyt teema-alueet käydään haastattelussa läpi, mutta niiden järjestys ja laajuus saattavat vaihdella eri haastatteluissa. Teemahaastattelussa on pohjimmiltaan kyse tarinan ja kertomuksen luomisesta, myös haastateltavalla on aktiivinen rooli haastattelussa. Tavoitteena on saada monipuolisia ja värikkäitä kuvauksia ilmiöstä. (Kylmä & Juvakka 2007, 79; Valli & Aaltola 2015, 29.)

Saimme haastateltavat perheet Lapsirikas-hankkeelta, heille oli etukäteen kerrottu haastattelun tarkoitus ja he osallistuivat vapaaehtoisesti haastatteluun. Tilanteessa oli luontevaa, että ensimmäinen yhteydenotto haastateltavalle meni Lapsirikas-hankkeessa vaikuttavan projektipäällikön kautta, koska hänellä on hyvä yhteistyösuhde perheisiin.

Haastattelussa on kyse monialaisten sosiaalisten tekijöiden määrittämisestä vuorovaikutustilanteesta ja sen takia haastattelupaikan valinta on oleellinen tekijä haastattelun onnistumiselle (Valli & Aaltola 2015, 30). Perheitä haastateltiin heidän kotonaan. Tila oli haastateltavalle tuttu ja turvallinen, haastattelu oli myös helppo järjestää käytännön näkökulmasta. Kysymykset olivat avoimia, jotta haastateltava saisi kerrottua mielipiteensä omin sanoin laajasti kuvaillen. Perheissä on yleensä alle kouluikäisiä lapsia, jotka ovat kotihoidossa jommankumman vanhemman ollessa kotona. Lastenhoito järjestettiin haastattelun ajaksi.

Haastattelua varten on hyvä varata reilusti aikaa, yleensä 1,5-2 tuntia, tämä otettiin huomioon aikatauluja suunniteltaessa ja haastateltavia informoitiin etukäteen

haastattelun kestosta. Haastattelut nauhoitettiin, koska esimerkiksi sisällön analyysiä on vaikea tehdä riittävän tarkasti pelkkien muistiinpanojen perusteella. (Kylmä & Juvakka 2007, 90.)

Haastattelut ja ääninauhoitetallenteet litteroitiin tekstimuotoon. Yhteenvedo haastatteluista voi olla suppeampi silloin, kun halutut tiedot toimivat aineiston tukena (Saari & Viinamäki 2007, 114). Haastatteluiden tarkoitus ei ollut havainnoida haastateltavien vuorovaikutusta, vaan keskityimme haastatteluteemojen avulla saamaan vastauksia kokemukselliseen puoleen.

Haastattelut suoritettiin huhtikuussa 2019. Saimme lopulta kolme perhettä haastateltavaksi, vaikka alun perin olimme suunnitelleet haastattelevamme viittä perhettä. Lapsia emme päässeet haastattelemaan, mutta yhden perheen isä osallistui haastatteluun. Kaikki perheet olivat saaneet viimeisen vuoden aikana apua Lapsirikas-hankkeesta.

Haastattelut sovimme suoraan perheiden kanssa puhelimen välityksellä ja haastattelut toteutettiin heidän kotonaan. Valmistauduimme haastatteluihin sopimalla roolit, kaksi meistä haastatteli ja yksi hoiti lapsia haastattelun ajan. Vaihdoin rooleja perheiden vaihtuessa, jokainen meistä sai osallistua haastatteluun sekä hoitaa lapsia. Varmistimme, että puhelimen nauhoitussovellus toimii ja kerroimme vielä ennen haastattelun aloitusta, mikä opinnäytetyön tarkoitus on ja ettei haastateltavien henkilöllisyys ole tunnistettavissa valmiissa työssä.

Haastatteluaineistoa kertyi tallenteena kolme tuntia ja kolmekymmentä minuuttia, josta saimme litteroitua tekstiä 20 sivua. Litteroimme jokainen yhden haastattelun tahoillamme. Haastattelut sujuivat hyvin, saimme nopeasti keskustelut käyntiin ja pysymään aiheessa. Haastateltavat olivat valmistautuneet hyvin ja osallistuivat mielellään haastatteluun. Kävimme kaikki aiheet sekä kysymykset läpi ja niistä syntyi vielä lisäkysymyksiä. Meille kaikille oli ensimmäinen kerta, kun teimme teemahaastattelua ja litterointia.

4.3 Aineiston analyysi

Aineisto täytyi analysoida sen keräyksen ja tekstiksi muuttamisen jälkeen, jotta tutkimuksen tulokset saatiin näkyviin. Sisällönanalyysin tavoitteena on tuottaa tietoa tutkimuksen kohteena olevasta ilmiöstä kerätyn aineiston avulla. Sisällönanalyysissä on keskeistä tunnistaa sisällöllisiä väittämiä, jotka ilmaisevat tutkittavasta ilmiöstä jotain. Analyysissä ei tarvitse analysoida kaikkea tietoa vaan siinä haetaan vastausta tutkimuksen tarkoitukseen ja tutkimustehtäviin. (Kylmä & Juvakka 2007, 112.)

Haastattelu analysoitiin aineistolähtöisellä sisällönanalyysillä. Aineistoon perustuva analyysiprosessi kuvataan aineiston pelkistämisenä, ryhmittelynä ja abstrahointina. Pelkistämällä eli redusoinnilla tarkoitetaan sitä, että aineistosta kerätään ilmaisuja, jotka vastaavat tutkimuskysymykseen. Ryhmittelyssä eli klusteroinnissa etsitään eroja ja yhdistetään pelkistetyt ilmaukset ja asiat, jotka kuuluvat yhteen ja abstrahoinnissa muodostetaan yleiskäsitteiden avulla kuvaus tutkimuskohteesta. Samaa tarkoittavat ilmaisut yhdistetään alaluokiksi, analyysiä jatketaan yhdistämällä saman sisältöiset asiat toisiinsa muodostaen yläluokkia. Yläluokalle annetaan nimi, joka kuvaa sen sisältöä. Pääluokka on yläluokkia yhdistävä asia, esimerkiksi tutkimuskysymyksen aihe. Tutkittava asia siis pyritään pitämään sisällöltään samana, mutta se tehdään tiivistettyyn ja yleistävään muotoon (Kyngäs & Vanhanen hoitotiede 1999, 5 - 7).

Poistimme aluksi haastatteluista kaikki kysymykset ja kirjoitimme tekstin yhteen pötköön. Aloimme lukemaan tekstiä läpi ja etsimään vastauksia kysymyksiimme, miten perheet oli kohdattu, mitä apua perheet olivat toivoneet saavansa ja mitä muuta tärkeää nousi esille. Pelkistimme ilmaisuja ja aloimme ryhmittelemään ja luokittelemaan asioita. Käytimme luokittelussa apuna eri värejä. Pelkistetyistä ilmaisuista muodostui alaluokkia ja alaluokkia yhdistämällä syntyi yläluokkia. Yläluokista muodostui pääluokat ja saimme vastaukset tutkimuskysymyksiimme. Tämä vaihe tuntui kaikkein hankalimmalta ja työläimmältä koko opinnäytetyössä.

5 OPINNÄYTETYÖN TULOKSET

Lapsirikas-hanke on erityisesti isojen lapsiperheiden arjen tukemiseen perustettu hanke, mutta mukana on monenlaisia perheitä, suurperheitä, yhden vanhemman perheitä, uusperheitä, maahanmuuttajaperheitä ja sateenkaariperheitä (Vamlas). Tuki ei korvaa ammatillista apua, vaan toimii rinnalla ja perhettä tukien. Kaikki tutkimuksessa mukana olleet perheet olivat saaneet Lapsirikas-hankkeesta apua viimeisen vuoden aikana.

5.1 Perheiden kokemukset kohtaamisesta

Haastatteluissa perheiden kokemukset Lapsirikas-hankkeen hoitajista olivat hyvin positiivisia. Perheillä nousi samankaltaisia kokemuksia, kuten perheet kokivat hoitajat luotettaviksi ja turvallisiksi.

“No, minusta on ollut oikein semmoinen, että ollaan voitu hyvillä mielin vaikka lapset laittaa ulos heidän kanssa ja minulla ei ole tullut missään vaiheessa kenestäkään sellainen olo että en uskaltaisi päästää tänne tai että pitäisi katsoa perään. Luotettavia ja turvallisia ihmisiä. Kaikki on mennyt mukavasti, vaikka on tullut uusiakin.”

Ensikohtaamisella perheiden mukaan on iso merkitys. Se miten kotiin tullaan, tervehditään, katsotaanko silmiin ja miten ottaa lapset huomioon siinä. Kohtaamiseen on vaikuttanut ennakkoluulottomuus, kunnioitus, myönteisyys. Vanhemmille oli tärkeää, että lapset tykkäävät hoitajista ja lapset huomioidaan, nämä asiat lisäsivät vanhempien luottamusta hoitajiin.

“Se on hirveän mielenkiintoista kuinka erilaisia ihmiset on. Joku kattoo suoraan silmiin ja rauhassa ja esittelee itsensä ja toinen katsoo viereen ja heti meinaa että imuroidaanko. On niin erilailla suuntaavia, kaikki on ihania ja niillä on hyvä tarkoitus. Ihan selkeästi. En ole pahottanut mieltäni. Tulkaa sellaisena kuin olette.”

Kohtaamisen ilmapiiri on ollut hyväksyvä ja kunnioittava. Kohtaamiseen ei vaikuttanut työntekijän ikä tai sukupuoli. Perheet myös kertoivat, että ilmapiiri hoitajien

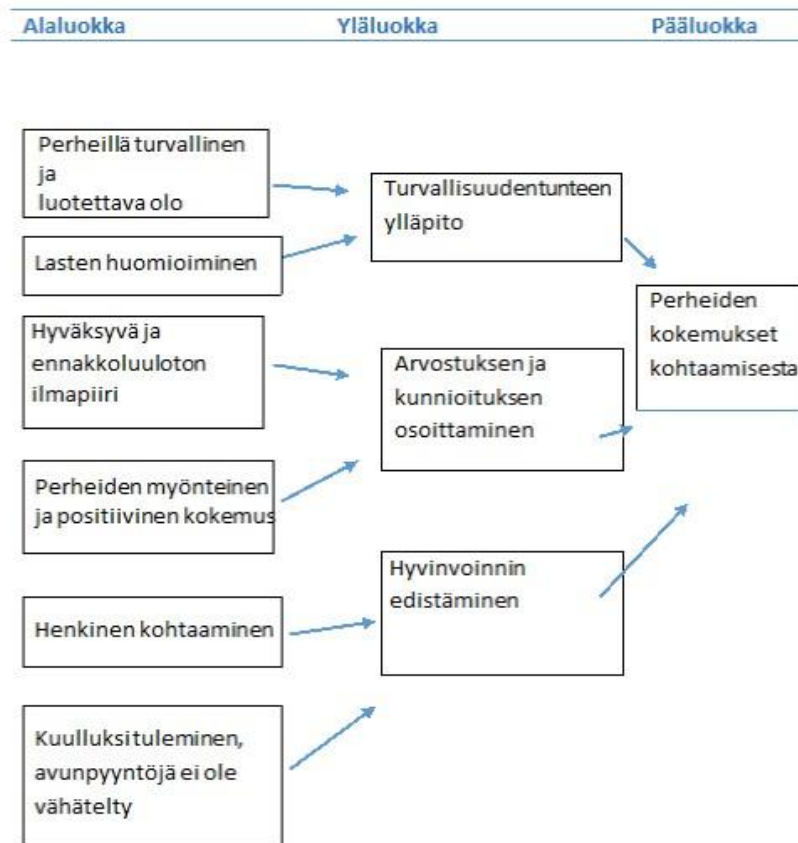
ja perheen kesken on hyvä, jolloin perheillä on helpompi lähestyä hoitajia. Perheet arvostivat sitä, että työntekijät kysyivät toiveita seuraavista hoitoajoista, tällöin perheet kokivat, että he tulevat kuulluksi ja heidän tarpeensa on todellinen, eikä avunpyyntöä vähätelty.

Henkinen ja hengellinen kohtaaminen oli haastateltaville haastava vastata. Eräs vastaajista kertoi, että henkinen kohtaaminen tulee siinä samassa, kun kättelee. Perheet eivät kokeneet tarvitsevansa hengellistä apua ollenkaan hoitajilta. Haastateltavat kuvailivat, että saavat henkisiä voimavaroja, kun saavat omaa aikaa sekä saavat päivän aikana keskustella hoitajien, toisten aikuisten kanssa.

“minä olen saanut jäädä nuorimmaisien kanssa tänne, niin siinä on tullut vähän semmoista omaa aikaa, mihin sen olen milloinkin käyttänyt. Että sillalalla on tuntunut, että olen levänneempi, kun on saanut olla omien ajatusten kanssa.”

“Ja onhan paljon piristävämpää, kun toinen aikuinen ja juttelu kaveria siinä.”

Kuvio1. Miten perheet ovat kokeneet tulleensa kohdatuksi Lapsirikashankkeessa

5.2 Perheiden toiveet Lapsirikas-hankkeelle

Perheet toivoivat ensisijaisesti konkreettista käytännön apua, lisäkäsipareja arkeen. Käytännön apu on lastenhoitoa, leikkiä, lukemista ja ulkoilua. Lastenhoitoa toivottaisiin myös pikaisella varoitussajalla, esimerkiksi joskus jopa samalle päivälle. Myös ilta-aikoja toivottiin, jolloin vanhemmat voisivat saada kahdenkeskistä aikaa.

Kodintöihin, kuten siivous, ruuanlaitto ja pyykkihuolto toivottiin myös apua. Lasten kanssa oleminen oli kuitenkin perheiden ensisijainen toive ja jos hoitajalla jää aikaa tai on useampi hoitaja, niin sitten kodintöissä avustaminen koettiin tärkeäksi.

“Mulla on semmonen tapa, että otan paperia ja kynän ja kirjoitan ihan ylös mitä toivon, että se tekee ja mä kerron joka kerta, että ihan yksösenä on lapset. Jos jää aikaa niin tee näitä, esimerkiksi pyykit narulle, potut, imurointi.”

“Oon aina sanonut, että se on tärkeintä, että ne jaksais olla niitten lasten kanssa ja lapset sais sen huomion ja ajan. Se on kuitenkin tässä auttamistyössä se kaikkien tärkein, ainakin meidän perheen kohdalla.”

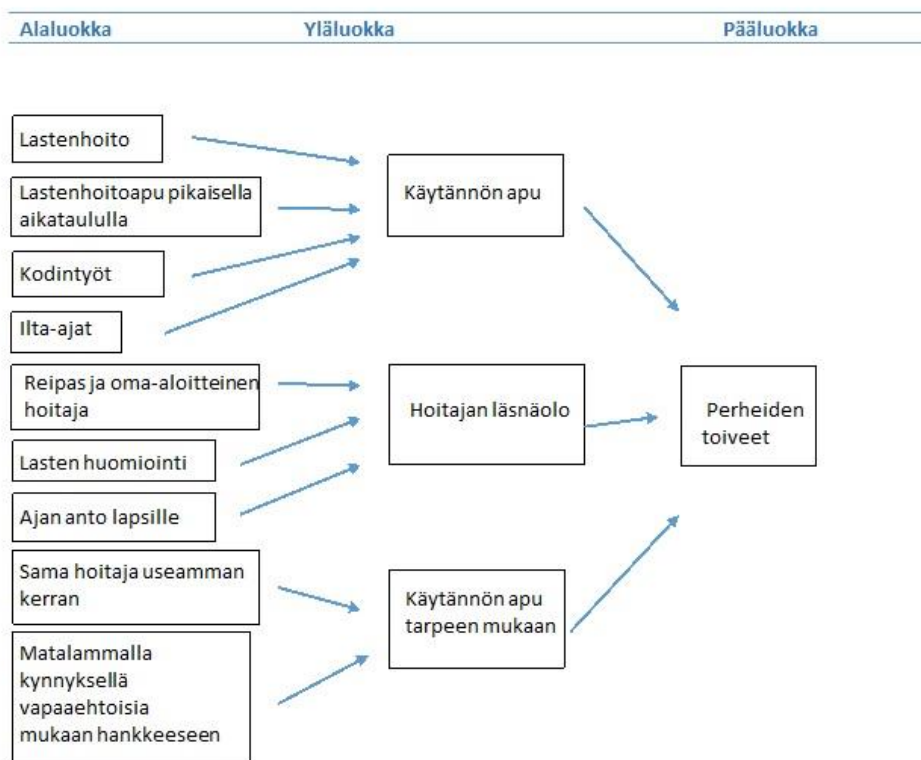
Perheille oli tärkeää, että lapset saavat turvallisen aikuisen kaverikseen. Vanhempi pääsee esimerkiksi käymään asioilla ja voi jättää lapset hoitajan kanssa kotiin. Perheet toivoivat hoitajalta oma-aloitteisuutta ja reippautta. Hoitajan henkinen läsnäolo ja kiinnostus lapsia kohtaan koettiin tärkeäksi asiaksi. Perheet toivovat, että lapset huomioidaan ja heidän kanssaan vietetään aikaa.

“Hoitajalta toivon lapsiystävällisyyttä, semmosta joka tykkää lapsista ja touhuta niitten kanssa. Ja sitte semmosta, että kun tulee uuteen paikkaan, kotiin. Ihan vieraan ottaminen omaan kotiin on tavallaan sellainen intiimi tai arka monelle ja itellekin alkuun ollut. Ei tuu sellasella arvostelevalla mielellä vaan kunnioittaa, kun se on jokaisen oma koti.”

Perheet toivovat, että sama hoitaja kävisi useamman kerran. Hoitaja tulisi tutuksi sekä lapsille että vanhemmille. Se vähentäisi lasten jännitystä ja vanhempien käyttämää aikaa perehdytykseen perheen arkeen.

Eläkeläisiä toivottiin mukaan toimintaan. Monella perheellä isovanhemmat asuvat eri paikkakunnalla eivätkä perheet tapaa heitä usein. Seurakunnan vapaaehtoistyöntekijät ovat useasti vanhempia ihmisiä, heitä myös voisi hyödyntää. Vanhempien ihmisten rooli lasten elämässä koettiin tärkeäksi, heiltä perheet toivoivat läsnäoloa ja kuuntelevia korvia.

Kuvio 2. Perheiden toiveet Lapsirikashankkeelle

5.3 Avun merkitys perheille

Arki koettiin haastatteluiden perusteella kuormittavaksi ajan puutteen ja vastuun vuoksi ja oma riittämättömyyden tunne tuli vahvasti esille vanhempien puheissa. Vanhemmilla oli usein tullut tunne, että omat käsiparit eivät riitä koska työtä kotona on niin paljon.

“Kuudessa lapsessa työn määrä on suuri. Esimerkiksi koulun keskustelut ja neuvolakäynnit muut vievät äidin panosta. Jos olisin työelämässä olisi varmasti vielä vaikeampi löytää aikaa.”

Vanhemmat kokivat saaneensa hyvin apua arkeensa sen jälkeen, kun avun tarve on tuotu esille ja avun piiriin päästy. Muutama toi esille kokemuksiaan vuosien takaa, kun olivat kokeneet tarvitsevansa apua ja tuoneetkin sen esille neuvolassa, mutta tähän ei oltu reagoitu toivotulla tavalla, vaan avun tarvetta oli vähätelty. Tarjolla ollut keskusteluapu ei ollut tuntunut tarpeisiin sopivalta vaan apua

olisi kaivattu enemmän käytännön tasolla ja käsipariksi arkeen. Kyseiset vanhemmat myös huomasivat eron tähän päivään verrattuna, avun tarpeeseen on taas alettu reagoimaan ja sitä jopa tarjotaan eikä vähätellä.

“Ennenkin oli ihan hyvä mutta kun hänelle kerroin, että nyt me ollaan semmoisessa tilanteessa (3 lapsen kohdalla) että itellä on muistikortti ihan täynnä niin tarvittais vähän apua. Terveysten hoitaja ei alkanut millekkään.” -Hän ehdotti naapureita, kaimoja kummeja mummoja pappoja.”

Lapsirikas-hankkeen kohdalla avun saanti on tuntunut helpolta ja sen merkitys on ollut perheiden hyvinvoinnille suuri. Kynnys pyytää apua on kuitenkin osalla korkea, koska koetaan että arjessa ei ole tarpeeksi haasteita, joka oikeuttaisi apuun. Se koetaan niin, että muutkin tarvitsevat apua ja ehkä heillä on suurempi tarve. Kysyttäessä aikoja, on koettu, että niitä saa hyvin. Poikkeuksena osa koki tarvitsevansa ilta-aikoja, joita on ollut hyvin niukasti tarjolla.

“Ensin sitä koittaa kaikkea muuta kautta mutta jos ei mitään muuta kautta ole niin ehkä se on sellainen yhenlainen viimeinen vaihtoehto kuitenkin. Että kokeillaanpa nyt sitäkin. Mitä enemmän sinne on yhteydessä, sitä pienempi kynnys on.”

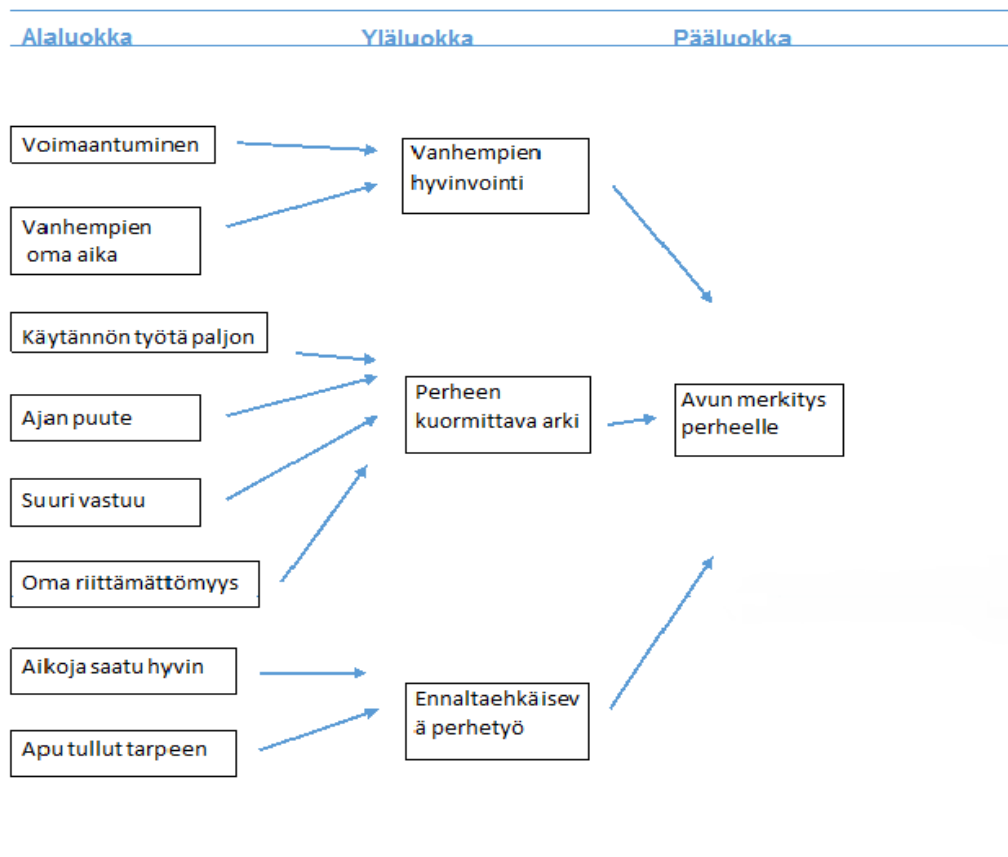
Vanhemmat kokivat, että Lapsirikas-hankkeen anti on voimaantuminen. Lapsirikas-hanke antaa apua arkeen ja aikaa hengähtää myös itselle, jolloin voimat riittävät paremmin lasten kohtaamiseen. Apu koettiin ennaltaehkäisevänä perheilynä. Haastatteluista ilmenee, että ihan normaaliin perheen arkeen kaivataan apua, ilman että arki on vielä luisunut kaaokseen.

“Lapsirikkaan anti on voimaantuminen. Jos en ole käymässä jotakin välttämätöntä menoa niin mä käyn aina lenkillä. Saatan käyttää viimeisen vartin siihen, että käyn juoksemassa täysiä. Kuin saan tuollaisen pienenkin tuuletuksen, niin silloin se omien lasten kohtaaminen on aivan eri.”

Kotiin saatu apu on koettu tärkeänä niin vanhemmille kuin lapsille. Vanhemmat kokivat, että lapset nauttivat luotettavista hoitajista ja uusista aikuisista. Uusien ja erilaisten hoitajien kohtaaminen koettiin rikastuttava varsinkin kotihoidossa olevien lasten arkea.

“Minulla on sellainen tunne, että olenko oikeutettu saamaan apua. Pitäisikö minun olla ihan liiemessä ennen kuin voisin pyytää sitä. Kaikki apu on ollut tarpeen mitä olemme saaneet. Ajattelen että kaikki se apu tulee monenkertaisena sitten takaisin.”

Kuvio 3. Avun merkitys perheille

6 POHDINTA

Ajatus tehdä opinnäytetyö Lapsirikas-hankkeelle lähti siitä, kun olimme siellä työharjoittelussa. Näimme mitä perheiden arki on, sekä missä he tarvitsevat apua.

Nelihenkisen perheen perusarki tuntuu välillä todella kuormittavalta. On ruuanlaittoa, tiskiä, pyykinpesua, kodin siivousta, pesemistä, syöttämistä ja pukemista, siihen päälle päiväkodin ja koulun keskustelut, neuvolakäynnit, terapiat, lääkärikäynnit ja harrastuksiin kускаus sekä yhteisiin tilaisuuksiin osallistuminen. Vanhempien työt, parisuhde sekä muut ihmissuhteet vaativat myös oman aikansa. Lapsiperheiden elämä on täynnä iloa, mutta on myös paljon huolta. Elämä voi järjestää välillä yllätyksiä, jotka saattavat hetkessä sekoittaa täysin arjen rutiinit. Entäpä sitten, kun kyseessä on suurperhe tai yhden vanhemman perhe. Työn määrä on monikertainen, auttavat kädet ja kuuntelevat korvat ovat todellakin tarpeen.

Tukiverkostot, isovanhemmat tai sukulaiset eivät asu aina lähellä tai eivät pysty auttamaan, silloin on hankala saada lastenhoitoapua. Oulun Lapsirikas-hankkeen projektipäällikkö ehdotti opinnäytetyön tekemistä hankkeeseen. Olimme kiinnostuneet kohtaamisesta aiheena, koska se tuntui piristävältä tämän päivän teknologin tuomien muutosten rinnalla. Lopulta yhdistimme nämä kaksi, Lapsirikas-hankkeen ja perheiden kohtaamisen. Opinnäytetyön tarkoitus oli kuvailla perheiden kokemuksia kohtaamisesta ja selvittää mitä apua perheet olivat toivoneet saavansa Lapsirikas-hankkeelta. Työmme tavoite oli kehittää perheiden terveyttä. Valitsimme laadullisen tutkimuksen, koska teemahaastattelun avulla saimme tietoa perheiden henkilökohtaisesta kohtaamisen kokemuksesta.

Aloimme etsimään tietoa kohtaamisesta, perheen arjesta ja sen haasteista. Lapsirikas-hankkeen kautta saimme haastatteluun perheitä. Hoidimme haastattelut niin, että kaksi haastatteli ja yksi meistä hoiti perheen lapsia. Mielestämme saimme luotua haastatteluihin rennon ja luottavaisen ilmapiirin. Haastateltavat olivat avoimia ja pystyivät kertomaan meille henkilökohtaisia, arkojakin asioita.

Haastattelujen analysointi veivät aikaa ja vaativat syvällistä pohtimista sekä keskittymistä, se oli tämän työn ehdottomasti haastavin osio.

Haastattelujen avulla saimme arvokasta tietoa opinnäytetyöhömmen ja Lapsirikas-hankkeen käyttöön. Kohtaamisen merkityksen selvittäminen onnistui hyvin, samoin perheiden toiveet tulivat esille ja saimme aineistoa riittävästi. Tulosten mukaan Lapsirikas-hanke on matalan kynnyksen apua, jossa perheet on kohdattu hyväksyvästi, kunnioittavasti ja he ovat tulleet kuulluksi. Perheet ovat olleet erittäin tyytyväisiä saamaansa apuun, esille ei noussut negatiivisia asioita, vain pieniä kehittämisideoita. Yksi syy perheiden tyytyväisyyteen on varmasti se, että perheet eivät odota avun sisällöltä liikoja, vaan ovat ylipäättänsä tyytyväisiä, että tulevat kuulluksi avun tarpeen äärellä. Voisi todeta vielä, että koska palvelu on ilmaista, odotukset palvelua kohtaan ehkä pysyvät maltillisina. On kuitenkin otettava huomioon, että jokainen kohtaaminen on ainutkertainen ja jokainen kokee sen omalla tavallaan.

Perheet olivat tietoisia myös siitä, että seurakunta tarjoaa lapsiperheille apua, kuten kerhoja ja joissakin seurakunnissa lastenhoitoa. Haastattelemista perheistä kukaan ei ollut kuitenkaan hyödyntänyt seurakunnan palveluja. Diakoniatyöntekijän keskusteluavustakin oltiin tietoisia. Yllättävää oli, etteivät perheet yleensä olleet saaneet tietoa Lapsirikas-hankkeesta virallisista kanavista kuten neuvola, vaan sana on levinnyt tuttujen kautta. Jäimme pohtimaan, miten apu tavoittaisi ne kaikista eniten apua tarvitsevat. Apua ei ole aina helppo pyytää tai vastaanottaa, avun tarvitsemisen ympärille liittyykin usein häpeää ja stigmaa. Haastatelussa tuli esille, että perheen arki koetaan monesti työlääksi ja siihen kaivataan toisen aikuisen seuraa. Diakoniatyötä voisi kehittää niin, että äideillä tai perheen vanhemmilla olisi helpompi tulla keskustelemaan diakoniatyöntekijälle ja sitä voisi jalkauttaa enemmän lapsiperhetyöhön. Avun tarvitseminen on normaali ja inhimillinen ilmiö, kaikki tarvitsevat jossain vaiheessa elämänsä kaarta toisen apua ja tukea. Siksi avun pyytämisen ja saamisen pitäisi olla mahdollisimman helppoa ja sen ympärillä oleva heikoksi leimautumisen maine pitäisi saada poistettua.

Tämän opinnäytetyön tekeminen ja perheiden kanssa työskentely ovat antaneet meille uusia ja mielenkiintoisia näkökulmia lapsiperheiden arjesta sekä rikastuttanut meidän ammatillista osaamistamme. Hoitajan vuorovaikutus- ja sosiaaliset

taidot korostuvat tällaisessa auttamistyössä. Omat ajatuksemme lapsiperheiden hyvinvoinnista saivat vahvistusta, kun vanhemmat voivat hyvin niin lapsillakin on hyvä olla. Saimme arvokasta tietoa kohtaamisen tärkeydestä ja huomasimme sillä olevan erittäin tärkeä merkitys vuorovaikutussuhteessa syntyvään lopputulemaan sekä ihmisten mielen virkeyteen. Jatkossa olisi mielenkiintoista tietää, miten hanke on kehittynyt tämän opinnäytetyön myötä ja ovatko kaikki perheet olleet tyytyväisiä hankkeeseen. Diakonisesta näkökulmasta olisi mielenkiintoista tietää, haluaisivatko muut perheet hengellistä keskusteluapua. Olisi myös hienoa, jos työtämme hyödynnettäisiin hankkeen toiminnan vaikuttavuuden kuvaamisessa ja hanke saisi pysyvämmän rahoituksen sekä laajenisi koko Pohjois-Pohjanmaan alueelle. Olisi myös mielenkiintoista selvittää miten Lapsirikkaassa työskentelevät opiskelijat ja vapaaehtoiset kokevat perheiden kohtaamiset.

6.1 Opinnäytetyön eettisyys

Opinnäytetyö tehtiin Lapsirikas-hankkeessa asiakkaana mukana olleiden perheiden näkökulmasta, aiheen valinta perustui terveystieteisiin. Opinnäytetyössä noudatettiin tutkimuseettisiä periaatteita, kuten haitan välttäminen, ihmisoikeuksien kunnioittaminen, oikeudenmukaisuus, rehellisyys, luottamus ja kunnioitus. Myös opinnäytetyön muita ohjeistuksia ja lakipykälää on noudatettu. (Kylmä & Juvakka 144-155.)

Emme tarvinneet opinnäytetyöllemme erillistä tutkimuslupaa, vaan molemminpuolinen sopimus opinnäytetyöstä oli riittävä. Kaikki haastateltavat osallistuivat vapaaehtoisesti haastatteluun. Tavallisia ihmisiä haastateltaessa ja tutkittaessa mennään usein arkaluontoisten asioiden pariin, joten tutkittavien yksityisyyden suojaus tulee ottaa työssä huomioon (Kuula 2006, 75). Kaikille haastatteluun osallistuneille perheille kerrottiin opinnäytetyön tarkoitus ja yksityisyyden suojaa kunnioitettiin niin, ettei haastateltavaa ole mahdollista tunnistaa opinnäytetyön pohjalta. Haastatteluaineisto käsiteltiin ja hävitettiin sopimuksen mukaisesti. Haastattelusitaattien käytössä ja tulosten analysoinnissa meidän piti olla tarkkana, ettei perheitä voi tunnistaa tietojen perusteella. Haastateltaville lupasimme

lähettää tiedon, mistä valmiin opinnäytetyön ja haastattelun tulokset voi käydä lukemassa. (Kylmä & Juvakka 137-155.)

6.2 Opinnäytetyön luotettavuus

Kun tutkimus suoritetaan hyvän tieteellisen käytännön mukaisesti, sen tulokset ovat eettisesti uskottavia ja luotettavia. Lainsäädäntö antaa rajat, joiden puitteissa tutkijan tulee työskennellä lainsäädännön sekä hyvien eettisten toimintaperiaatteiden ja ohjeiden mukaisesti. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012, 6)

Tieteellisen tutkimuksen pyrkimyksenä on tuottaa mahdollisimman luotettavaa tietoa tutkittavasta ilmiöstä. Opinnäytetyön tekijöinä meillä oli velvollisuus tuottaa luotettavaa tietoa, jonka avulla pidetään yllä tieteellistä julkisuutta ja kunnioitetaan tutkittavien oikeuksia. Tutkimuksessa mukana olevien oikeuksia ei saa loukata, mutta tulokset eivät kuitenkaan saa vääristyä liiallisesta varjelemisesta. Laadullisen tutkimuksen luotettavuutta voidaan arvioida sille ominaisilla luotettavuuskriteereillä, joita ovat uskottavuus, vahvistettavuus, refleksiivisyys ja siirrettävyys. Tutkimuksen luotettavuuden arviointi on välttämätöntä tutkimustoiminnan ja tieteellisen tiedon hyödyntämisen kannalta. (Kylmä & Juvakka 2007, 127-129.)

Olemme raportoineet opinnäytetyön kulun tarkasti ja käyttäneet lähteitä monipuolisesti ja asianmukaisesti. Kaikilla haastateltavilla oli samat kysymykset, jotka he saivat kuulla vasta haastattelun yhteydessä. Koska haastateltavien otos oli suppea, pyrimme perehtymään jokaiseen haastatteluun huolellisesti ja saamaan jokaiselta mahdollisimman sisältörikasta materiaalia. Pehdyimme aineistoon huolellisesti ja luimme sen useampaan kertaan läpi ennen kuin aloimme purkamaan sitä. Luotettavuutta lisää myös se, että meitä on ollut kolme tekijää. Pysyimme vertaamaan saamiamme tuloksia keskenään ja tekemään niistä johtopäätöksiä. Laitoimme lopulliseen työhömme suoria lainauksia haastatteluista, koska se toi luotettavuutta analyysillemme. Luotettavuutta heikentävänä tekijänä pidämme sitä, ettei kenelläkään meistä ollut aikaisempaa kokemusta tämän kaltaisen tutkimuksellisen työn tekemisestä. Sen vuoksi yleistettävämpiin tuloksiin

vaadittaisiin laaja-alaisempaa näyttöä, esimerkiksi määrällisen tutkimusmenetelmän avulla.

LÄHTEET

- Dunderfelt, T. 2016. Läsnäoleva kohtaaminen. PS- kustannus. Jyväskylä
- Gothi R. 2012. Kosketuksia arjessa, hoidossa ja pyhässä. Kirjapaja. Helsinki. 2012.
- Heinonen, V. (2012) Katsaus. Arkielämän tutkimusperinteet, kulutus ja rutiinit. Kulutustutkimus. Saatavilla 18.2. 2019
http://www.kulutustutkimus.net/nyt/wp-content/uploads/2012/05/Heinonen_KTS_1_2012.pdf
- Helin, M. Hiilamo, H. Jokela, U. (2010) Diakoniatyö asiakkaan palveluksessa. Edita. Helsinki.
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. (2008). Tutkimushaastattelu. Helsinki: Gaudeamus.
- Hyvärinen Sara, Pekkinen Jenni. Kohtaaminen potilaiden näkökulmasta, akuutti-voodeosastolla. 2018. Saatavilla 12.1.2019
https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/148544/Hyvarinen%20Sara_%20Pekkinen_%20Jenna.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Katja Aktan-Collan. Arvostava kohtaaminen. Saatavilla 12.1.2019
<https://www.duodecim.fi/2017/12/01/arvostava-kohtaaminen/>
- Kiviniemi L., Läksy M-L., Matinlauri T., Nevalainen K., Ruotsalainen K., Seppänen U-M., Vuokila-Oikkonen P., Edita.(2014) Minä mielenterveys-työn tekijänä. Edita. Helsinki.
- Kokki, J. (2013) Lapsiperheiden haastavat elämäntilanteet. Selvitys Parasta
- Kuula, A. (2006) Tutkimusetiikka. Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys. Gummerus kirjapaino. Tampere.
- Kylmä, J. & Juvakka, T.(2007).Laadullinen terveystutkimus. Helsinki: Edita Prisma Oy.
- Kyngäs, H. & Vanhanen, L. (1999). Sisällön analyysi. *Hoitotiede* 11,(1), 5-7.
- Laaksonen, M. (2010) Perheen arjen voimavarojen tukeminen

neuvolassa. Sekvenssikarttamenetelmä terveydenhoitajan työvälineenä. Opinnäytetyö. Diakonia –ammattikorkeakoulu. Helsinki. Saatavilla 18.2.2019 https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/15425/Laaksonen_Marika.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Lapsille ry:n perheleireille osallistuneiden perheiden syrjäytymisriskeistä ja osallisuuden mahdollisuuksista. Diakonia-ammattikorkeakoulu. Helsinki. Saatavilla 18.2.2019 https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/68362/Jenna_Kokki.PDF?sequence=1

Lapsirikas. Lapsirikas-Lapsirikkaiden perheiden toimiva arki hanke. 2016. Saatavilla 1.1.2019 <http://www.lapsirikas.fi/wp-content/uploads/2017/11/ESITEA5-2016-2018.pdf>

Mattila, Kati-Pupita. Arvostava kohtaaminen. Arjessa, auttamistyössä ja työyhteisössä. PS-kustannus. Jyväskylä. 2007.

Mattila, Lea Riitta. Vahvistumista ja tunnekokemuksen jakamista. Saatavilla 12.1.2019 <https://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/67109/951-44-5099-X.pdf?sequence=1>

Mönkkonen, K. (2018). Vuorovaikutus asiakastyössä. Asiakkaan kohtaaminen Sosiaali- ja terveysalalla. Tallinna. Gaudeamus

Ollikainen, T-L & Sauvolainen J. (2012) Lapsiperheen hyvinvoiva arki. Vertaistuen voima arjessa. Opinnäytetyö. Tampereen ammattikorkeakoulu. Saatavilla 18.2.2019 https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/50781/Ollikainen_Sauvolainen.pdf?sequence=2

Pelo Mira, Kohtaaminen-läsnäolon aakkoset Saatavilla 12.1.2019 <https://yle.fi/aihe/artikkeli/2015/03/16/kohtaaminen-lasnaolon-aakkoset>

Prilleltensky, Isaac. Prilleltensky Ora. (2007) Promoting Well-Being. John Willey and Sons Inc.

Rannisto, R. (2018) Lapsiperheiden arjen tukemisen selvitys Marttojen kotitalousneuvonnan saamasta asiakaspalautteesta. Pro gradu –tutkielma. Helsingin yliopisto. Saatavilla 18.2.2019

<https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/277603/Ran-nisto%20Riina%20Pro%20gradu%202018.pdf?sequence=2&isAllowed=y>

Ruuska, K. (2014). Perheiden moninaisuus Risto Räppääjä -lastenkirjasarjan erilaiset perheet. Pro gradu –tutkielma. Helsingin yliopisto. Saatavilla 18.2.2019

<https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/136369/per-heide.pdf>

Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006. KvaliMOTV – Menetelmäopetuksen tietovaranto. Saatavilla 22.2.2019

https://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L2_3_1.html

Sarajärvi, A. & Tuomi, J. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Latvia: Tammi.

Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. Helsinki: Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje 2012:6. Saatavilla 1.3.2019 https://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf

Valli, R. & Aaltola, J. (2015). Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. PS-Kustannus. Juva

Vammaisten lasten ja nuorten tukisäätiö, Saatavilla 19.5.2019 <https://vamlas.fi/wp-content/uploads/2018/09/lapsirikas-hanke-esittely.pdf>

Åstedt-Kurki P., Jussila A-L., Koponen L., Lehto P., Maijala H., Paavilainen R., Potinkara H. (2008) Kohti perheen hyvää hoitamista. WSOY. Oppimateriaali. Helsinki.

LIITE 1. Haastattelukaavake

Ikä

Sukupuoli

Lasten määrä

Mitkä asiat koette haastavimmaksi arjen sujuvuuden kannalta?

Oletko tullut kuulluksi, miten ja mitkä asiat siihen ovat vaikuttaneet?

Miten teihin on suhtauduttu, kun perheenne on kysynyt/pyytänyt apua?

Oletko saanut apua Lapsi-rikas hankkeen kautta. Entä muuta kautta?

Oletteko pyytäneet tai saaneet seurakunnalta apua?

Mistä ja miten olette päässeet hankkeeseen mukaan ja milloin?

Onko neuvolasta saatu tietoa hankkeesta?

Millaisia jälkiä ensikohtaukset ovat jättäneet?

Onko iällä, sukupuolella, lasten määrällä tai muilla seikoilla merkitystä kohtaamisessa?

Matalan kynnyksen kohtaaminen, henkinen ja hengellinen kohtaaminen, mitä nämä mielestäsi tarkoittavat?

Mitä kehitettävää teillä olisi Lapsirikas hankkeeseen?

